

Danski búskapurin hefur tað fínt, hóast globalisering og høgar oljuprísir

Analysur frá Nordea Bank, Danske Bank, OECD og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd eru á einum máli um, at danski búskapurin sum heild hefur tað fínt. Tvey høvuðseyðkennir eru, at vøkstururin í framleiðslu av vörum og tænanstans veksur skjótt. Men í Danmark, har lítil munur hefur verið millum rík og fátæk, er munurin vaksandi undir borgarligu stjórnini við Fogh-Rasmussen sum statsministara

DANMARK, BÚSKAPUR OG ÓJAVNI

Rolf Gutesen
rg@geogr.ku.dk

Skandinaviski bankin Nordea skrifvar, at hóast ein lítil afturgongd var tíðliga í vár, so koyrir danski búskapurin aftur við fullari ferð. Teir rokna Danmark "en af de sundeste og stærkeste økonomier i Europa med høj vækst, faldende ledighed og overskud på både de offentlige budgetter og betalingsbalancen."

Privat nýtsla og útflutningur eru motorar

Samfelagsligi vøksturinn, sum fyri fáum árum var í botni, er í fyrsta lagi settur í gongd, tí privati eftirspurningurin aftur er stórir. Men nú er hetta broytt, soleiðis at útflutningurin eisini gevur eitt stórt íkast til framgongdina og styrkina. Hóast konjunkturirnar eru rættiliga veikir í Eurolandi, sum umfatar mesta av Europa, men ikki Danmark, Svøríki og Bretland, so hefur danski útflutningurin

verið í stórari framgongd, eisini til hetta økið.

Við hesum ískoyti frá útflutningssektorinum, hefur vøksturinn og framgongdin í danska búskapinum fingið breiðari støði og fastari grund. Hetta er sera positivt, tí ein góður partur av privatforbrúkinum komst av skattalættanum, sum borgarliga stjórnin brúkti sum chokara. Nordea Bank vantar tí, at framgongdin fer at standa við, og at vøksturinn í framleiðslu bæði í ár og næsta ár fer at liggja um 2,5%. Danske Bank hefur somu meting.

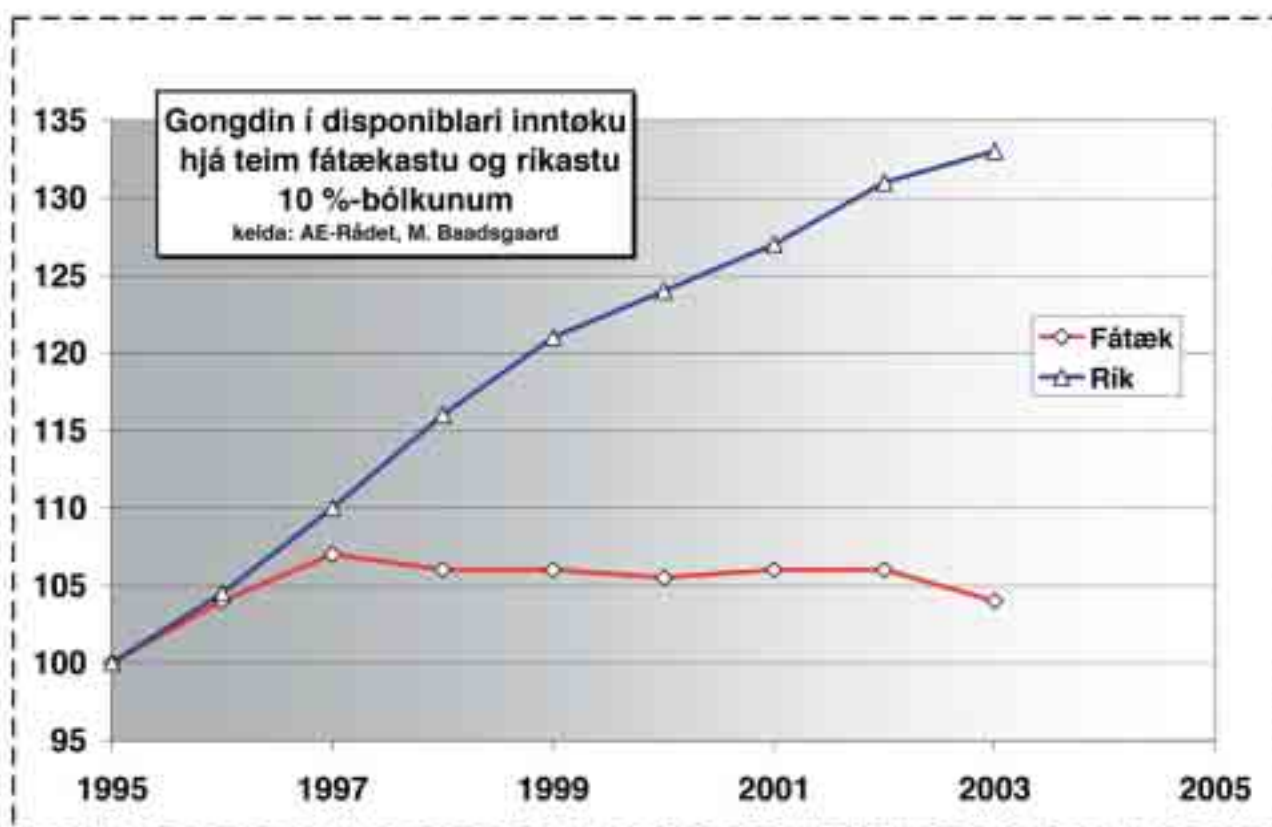
Stórt avlop á handilsjavnvágini

Munurin millum inn- og útflutning gevur nettoútflutning ella handilsjavnvágina. Danska handilsjavnvágin hefur í fleiri ár verið positiv. Í ár hefur lutfallið millum euro og dollar gingið soleiðis, at euro er blivin 11% minnið verd. Hetta hefur verið ein fyrimunur fyri donsku útflutningsvinnuna. Danske Bank sigur í síni Analyse, at teir vanta at dollarin eisini komandi árið fer at styrkjast, og at tað tí verur lættari at selja framleiðsluna, tí danskar vörur verða relativt bíligari í mun til vörur sum verða framleiddar í USA ella asiatiske londum, har valutan oftast fylgir dollarinum upp og niður.

Helst hava teir rætt, tí einki bendir á at euran styrkjast. Heldur hin vegin í løtuni, tí valið í Týsklandi setti landið í pass-støðu. Eingin klárur meiriluti, og vaksandi ivi um programm-ið at bøta um búskaparligu rammurnar kann gjøgnumførast.

Oljuprísir skapa óvissu

Danske Bank hefur í mun til prognosuna í mai uppskrivað tann væntaða vøksturinn til hægri tøl. Men framvegis eru óvissar, sum eingin, av góðum grundum, torir at siga nakað serligt um. Sum nógv umtalað, hava oljuprísirnar gjøgnum summarið liggið ógvuliga høgt, millum 50 og 60\$ fyri tunnuna. Melduródnin Katrina, sum herjaði suðurstrondina á USA, fekk oljuprísirnar enn hægri upp, og nakrar dagar herfyri var prísurin uppi á 70\$ fyri

tunnuna, men síðan er hann fallin við 5-6\$. Óvissan um oljuprísirnar framyvir kunnu væl ávirka heimsbúskapin.

Serliga lond, sum brúka nógva olju í framleiðsluni kunnu vera hött av stagnation og afturgongd, um prísirnar framyvir vera høgir. Her liggja Føroyar illa fyri, meðan Danmark liggur heilt væl fyri, tí teir hava minkað um oljunýtsluna ella slept vinnugreinum, sum hava høgan oljuintensitet.

Um oljuprísirnar fara at liggja høgt, upp móti 60\$ fyri tunnuna, so kemur hetta at ávirka keypikraftina hjá donskum og eisini øðrum brúkarum. Nordea hefur roknað út, at eitt meðal danskt húsarhald kann koma at brúka 6.500 danskar krónur meira um árið til benzin og oljufyring.

Danski búskapurin sum heild er í dag minni bundin at olju í framleiðsluni enn undir fyrru oljukreppuni í 1979, tá oljukranin varð skruvaður fyri í Iran. Hesin minni olju-intensitetur ge, at negativa áriníð í dag av høgum oljuprísunum, er nógv minni enn í 1979. Harafrat er Danmark blivið netto-útflutari av orku og olju. Tí virka høg oljuprísirnar eisini positivt uppá landsins gjaldfavna og uppá statsinntøkurnar. Hetta svarar til, at Danmark fær ein góð-

an "blokkstuðul," og politiskur vilji er til at brúka hesa eykainntøku við skili. Millum annað til at minka um statsskuldina og til íleggingar.

Arbejdsløysið fer framvegis at minka

Tann høgi búskaparligi vøksturinn fer frammá at fáa fleiri fólk í arbeiði. Arbejdsløysið er síðan december 2003, tá tað var í hæddini við 180.000 uttan arbeiði, fallið við 25.000. Roknað í procentum vantar Nordea, at talið fyri alt 2005 verður 5,7%. Bankin vantar at næsta ár koma eini 30.000 fleiri í arbeiði. Hóast talið kann sigast at vera høgt, so er longu nú soleiðis, at sokallaðir trongar (flaskehalse) koma í, tí arbejdskraftin innan serligar vinnugreinar, eitt nú byggifakunum, ikki eru tøk.

Men globaliseringin, sum til dømis gevur bíligar vörur úr Kina, men eisini tann opni arbejdsmarknaðurin í ES við bíligari arbejdskraft úr Polandi, ger eisini, at lønirnar í Danmark í vøruframleiðandi vinnunumi bert vaksa spakuliga. Men service-fakini, sum ikki beinleiðis merkja kappingina frá tí globala, hava havt størri lønarvøkstur.

rík og fátæk

Í einari kanning frá Arbejderbevægelsens Erhvervsråd hefur M. Baadsgaard víst, at inntøkumunurin millum tey ríku í samfelagnum og tey fátæku hefur verið vaksandi seinastu árin. Hetta hendi eisini undir socialdemokratisku Nyrup-stjórnini, men er versnað nakað undir borgarligu Fogh-stjórnini. Myndin vísir hvussu gongdin í inntøku, víst sum index-tal, hefur verið hjá teimum fátækastu 10% av fólkinum í Danmark, og hjá teim ríkastu 10%, hefur útvíklað seg seinastu 8 árin, fram til 2003, sum eru nýggjastu tøluni.

Kanningin vísir, at tey 10% av fólkinum, sum hava lægstu inntøku, í tíðarskeiðinum 1995 til 2003 hava havt eina árliga framgongd í inntøku uppá 0,5%. Tey ríkastu 10% av fólkinum hava harafturímóti havt eina inntøkuframgongd uppá 3,6% um árið. Við øðrum orðum hava tey ríku havt eina framgongd í disponiblarri inntøku uppá 85.499 kr í hesum tíðarskeiði. Teir lægstu inntøkubólkarir hava bert fingið 2.700 kr.

Orsökirnar til henda økjandi mun er millum annað avkast av fastari ogn, rentu-inntøkur og virðisbræva-vinningar.

positiv

Tíkið samanum, kann sigast soleiðis sum Politiken tekur til 14. september: "Hvad enten det drejer sig om den økonomiske vækst, arbejdsløsheden, inflationen, betalingsbalancen eller de offentlige financer, klarer Danmark sig bedre end eurolandene."

Danski búskapurin "strutter af sundhed" í løtuni, sum Politiken tekur til.

Keldur:

- Nordea: Markets, Økonomisk Perspektiv september 2005

<<http://www.nordea.com>>

- Danske Bank: Skandinavisk økonomi august 2005, Danmark

<<http://danskeanalyse.danskebank.dk>>

- ae-rådet, Mikkel Baadsgaard: Indkomstuligheden stiger fortsat, 29. august 2005-09-19

<<http://www.ae.dk/dokument/analyse/nyea/05/indkomstfordeling2003.pdf>>

- Lars O. Løkke: Nordea spår ultralav rente et år mere.

Politiken 14. sept. 2005